

ТАНИЛЦУУЛГА

Олон улсын эвлэрүүлэн зуучлалын байгууллагын тухай

Хонгконг хотноо төвтэй Олон улсын эвлэрүүлэн зуучлалын байгууллага (International Organization for Mediation) нь хоёр улс болон хуулийн этгээд хооронд үүссэн худалдаа, хөрөнгө оруулалтын маргааныг шүүхийн бус аргаар эвлэрүүлэн зуучлагчийн дэмжлэгчтэйгээр шийдвэрлэдэг Засгийн газар хоорондын олон улсын анхны байгууллага юм. Тус байгууллагын үйл ажиллагааны зорилго, зорилт нь энх тайван, хөгжил цэцэглэлтийг бэхжүүлэх, улс орнуудын хооронд найрсаг харилцаа, хамтын ажиллагааг дэмжиж, НҮБ-ын үндсэн дүрмийн хүрээнд улс хооронд үүссэн маргааныг энхийн замаар шийдвэрлэхэд оршино.

Тухайн байгууллагыг байгуулах тухай хамтарсан мэдэгдлийг БНХАУ тэргүүтэй улс орнууд 2022 онд гаргаж, байгууллагын бүтэц зохион байгуулалт, үйл ажиллагааны зорилго чиглэл, маргаан шийдвэрлэх процедурыг нарийвчлан тусгасан “Олон улсын эвлэрүүлэн зуучлалын байгууллага үүсгэн байгуулах тухай конвенц”-ыг 2025 оны 5 дугаар сарын 30-ны өдөр баталсан бөгөөд 2025 оны 8 дугаар сарын 29-ний өдрөөс хүчин төгөлдөр үйлчилж эхэлсэн.

Одоогийн байдлаар тус конвенцид 43 улс гарын үсэг зурсан бөгөөд 13 улс соёрхон батлаад байна.¹ Нийт 10 бүлэг бүхий 63 заалтаас бүрдэх тус конвенцод эвлэрүүлэн зуучлах ажиллагааны журам, маргаан шийдвэрлэх харьяалал, байгууллагын шийдвэр гаргах дээд байгууллага болох Удирдах зөвлөлийн бүрэлдэхүүн, Нарийн бичгийн дарга нарын газрын чиг үүрэг, зохион байгуулалт болон эвлэрүүлэн зуучлагч нарт тавигдах шаардлага, тэдгээрийн чадавхыг бэхжүүлэх зэрэг цогц асуудлууд багтсан.

Олон улсын эвлэрүүлэн зуучлалын байгууллагын үйл ажиллагаа, эрх зүйн статусыг Нидерланд Улсын Гааг хотноо байрлах Арбитрын байнгын шүүх /Permanent Court of Arbitration/ болон Олон улсын шүүх/International Court of Justice/-ийн загварт үндэслэн боловсруулж, маргааныг илүү бие даасан, уян хатан, үр дүнтэй шийдвэрлэх механизмыг бүрдүүлэхийг зорьсон. Байгууллагын шийдвэр гаргах механизмын хувьд улс орон бүр тэгш оролцоотойгоос гадна Конвенцын 29 дүгээр

¹ Contracting States: China, Nicaragua, Venezuela, Congo, Kiribati, Pakistan, Kenya, Dominica, Central African Republic, Myanmar, Cambodia, Belarus, Mauritania, Serbia

Signatory States: Algeria, Angola, Belarus, Benin, Cambodia, Cameroon, Central African Republic, China, Congo, Cuba, Djibouti, Dominica, Equatorial Guinea, Ethiopia, Gabon, Ghana, Guinea Bissau, Indonesia, Jamaica, Kenya, Kiribati, Lao PDR, Liberia, Mauritania, Morocco, Mozambique, Myanmar, Nauru, Nicaragua, Nigeria, Pakistan, Papua New Guinea, Serbia, Solomon Islands, Sudan, Tajikistan, Timor-Leste, Togo, Uganda, Uzbekistan, Vanuatu, Venezuela, Zimbabwe

зүйлд тухайн улс орон зарим төрлийн маргааныг уг байгууллагаар хэлэлцэхгүй, хасах боломжийг тусгасан. Олон улсын хөрөнгө оруулалт, худалдааны маргааныг арбитрын журмаар шийдвэрлэх нь хуулийн болон захиргааны үйл ажиллагаатай холбоотой асар өндөр зардлыг бий болгож, хариуцагч талд өндөр хэмжээний нөхөн төлбөрийг ногдуулах эрсдлийг дагуулсаар байгаа. Энэхүү нөхцөл байдлаас үүдэн сүүлийн жилүүдэд дэлхийн улс орнууд худалдаа, хөрөнгө оруулалтын маргааныг шүүхийн бус журмаар шийдвэрлэх хандлага нэмэгдсээр байна.

Манай улсын хувьд 2004 оноос хойших хугацаанд 6 томоохон хөрөнгө оруулалтын маргаанд хариуцагч талаар оролцож, арбитрийн журмаар шийдвэрлүүлж байсан. Мөн худалдааны түнш орнуудтай үүсэх маргааныг Дэлхийн худалдааны байгууллагын Маргаан шийдвэрлэх байгууллага болон Арбитрын байнгын шүүхийн дүрмээр шийдвэрлүүлэх эрх зүйн зохицуулалттай. Эдгээр маргаан шийдвэрлэх механизмууд нь өртөг зардал өндрөөс гадна шийдвэр гаргах хугацаа 3-7 жилээр хүртэл хугацаанд удаашрах (тухайлбал, Монгол Улсын Засгийн газар, БНХАУ-ын Бээжин Шоуганг компани хоорондын хөрөнгө оруулалтын маргаан 2010-2017 хугацаанд үргэлжилсэн.) зэрэг хүндрэлүүдийг үүсгэдэг.

Иймд манай улс Олон улсын эвлэрүүлэн зуучлалын байгууллагад гишүүнээр нэгдэн орох нь худалдаа, хөрөнгө оруулалтын түнш орон, тухайлбал, БНХАУ-тай үүссэн маргааныг богино хугацаанд буюу 6 сарын хугацаанд (шаардлагатай тохиолдолд 6 сараар сунгах зохицуулалттай) эвлэрүүлэн зуучлалын аргаар зардал багатай шийдвэрлэх, улмаар дотоодын эвлэрүүлэн зуучлагч нарын чадавхыг урт хугацаанд бэхжүүлэхэд эерэг нөлөөтэй.

Мөн дээр дурдсанчлан Олон улсын эвлэрүүлэн зуучлалын байгууллагын үйл ажиллагааны зорилт олон улсын харилцаанд зохистой, энх тайван орчныг бүрдүүлэхийн төлөө байгаа нь Монгол Улсын Гадаад бодлогын үзэл баримтлалтай нийцэж байгаа. Эвлэрүүлэн зуучлах ажиллагааг хоёр тал харилцан зөвшөөрснөөр эхлүүлэх бөгөөд аль нэг талын хүсэлтээр хэдийд ч цуцлах зохицуулалт нь маргаан шийдвэрлэх ажиллагааг илүү уян хатан болгохоос гадна маргаанд оролцогч талуудын бие даасан байдлыг хангах давуу талтай.

Олон улсын эвлэрүүлэн зуучлалын байгууллага үүсгэн байгуулах тухай конвенцын дагуу гишүүн орнууд тус байгууллагын албан тушаалтнууд болон эвлэрүүлэн зуучлах ажиллагаанд оролцож байгаа шинжээч, эвлэрүүлэн зуучлагч болон бусад хамаарал бүхий этгээдүүдэд ажил үүргээ гүйцэтгэх явцад нь дархан эрх, ямба эдлүүлэх зохицуулалттай тул Олон улсын гэрээний тухай хуулийн 8.1.3 дахь хэсгийн дагуу энэхүү конвенцыг УИХ-аар заавал соёрхон батлуулах шаардлагатай.

--- о О о ---